

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole. I SØVN - regionen

Overgangen barnehage / skole

Hovedmålet for overgangene er å sikre kontinuitet og helhet i utdanningsløpet. Barn og unge skal oppleve at opplæringstilbudene henger sammen, og at hver og en blir ivare tatt ut fra egne forutsetninger og behov. Likedan vil vi sikre at barna får best mulig overganger.

For å arbeide fram aktuelle nødvendige kompetanser / problemstillinger som skal sikre en best mulig overgang for barnet mellom barnehage / skole, har prosjektgruppa valgt å ta utgangspunkt i veilederen "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" Utgitt av Kunnskapsdepartementet- 08. Gruppa har også forsøkt å ta hensyn til en rekke andre grunnlagsdokumenter.

Foruten "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" vil de viktigste grunnlagsdokumentene i denne forbindelse vil være:

- St.meld. nr. 27 Barnehage til beste for barn og foreldre (1999–2000)
- Kvalitetssatsingen Den gode barnehagen (2001–2003), Barne- og familiedepartementet
- Kompetanseberetningen Bedre føre var enn etter snar? Læring før skolealder (2003) Utdannings- og forskningsdepartementet
- St.meld. nr. 30 Kultur for læring (2003–2004)
- NOU 2003:16 I første rekke. Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle
- St meld.nr.16 ...og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring (2006–2007)
- Kompetanse i barnehagen. Strategi for kompetanseutvikling i barnehagesektoren (2007–2010), Kunnskapsdepartementet 2007
- NOU 2007:6 Formål for framtida – formål for barnehagen og opplæringen
- Kommunale planer
- Lokale planer

Dessuten er det gjort mye forskning på feltet. Henvisninger til dette kan fås ved henvendelse til prosjektgruppa.

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole.
I SØVN - regionen

Intensjoner og føringer for samarbeidet om overgangen barnehage / skole.

I den nye veilederen "Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole" gir Kunnskapsdepartementet veiledning og retningslinjer for hvordan overgangen barnehage / skole skal foregå, og om hvilke momenter som bør vektlegges spesielt.

I innledningen blir følgende momenter vektlagt spesielt:

- *Barnehagetiden avsluttes på en god måte og skolen og skolefritidsordningen forbereder seg på å ta imot barnet.*
- *Barnet blir kjent med skolen i god tid før første skoledag.*
- *Det er sammenheng og progresjon i læringsinnholdet i barnehage og skole.*
- *Foreldre godkjenner informasjonsoverføring fra barnehage til skole og har muligheter for aktiv medvirkning i denne.*
- *Lærere i barnehage og skole har felles møteplasser for forventningsavklaringer, kompetanseutvikling og felles planlegging.*
- *Kommunen initierer, planlegger, kontrollerer og følger opp samarbeidstiltak gjennom overordnede planer. Planene bør inkludere både kommunale og private barnehager og skoler.*
- *Barnehage- og skoleeier har det overordnede ansvaret for å legge til rette for samarbeid.*

Regelverk og rammebetingelser

I kapitlet om **Regelverk og rammebetingelser** slår veilederen fast:

I kapittel 5.1 i rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver heter det:

Barnehagen skal, i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og eventuelt skolefritidsordning. Dette skal skje i nært samarbeid med barnets hjem. Planer for barns overgang fra barnehage til skole må være nedfelt i barnehagens årsplan (Kunnskapsdepartementet 2006: 53).

Videre i samme kapittel rådes barnehage og skole til å gjensidig informere hverandre om sine virksomheter. Rammeplanen påpeker barnehagens ansvar for å legge til rette for at barna kan ta avskjed med barnehagen på en god måte og glede seg til å begynne på skolen.

I prinsippene for opplæringen (Læringsplakaten) heter det at: *Godt og systematisk samarbeid mellom barnehage og barnetrinn, barnetrinn og ungdomstrinn, ungdomstrinnet og videregående opplæring skal bidra til å lette overgangen mellom de ulike trinnene i opplæringsløpet (Utdanningsdirektoratet 2006: 33).*

På bakgrunn av rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver og prinsipper for opplæringen, har både barnehage og skole et ansvar for å legge til rette for et samarbeid mellom de to institusjonene.

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole. I SØVN - regionen

Veilederen beskriver i dette kapitlet også det som kan oppfattes som to ulike læringskulturer i barnehage og skole :

”Både barnehage og skole er arenaer for lek og læring og har til felles at de skal rette fokus mot likeverd og kvalitet i omsorg og opplæring. Samtidig har de delvis ulike mandat og ulike læringskulturer.

Barnehagen som institusjon har de siste tiårene utviklet seg innenfor en sosialpedagogisk tradisjon der lek, læring, utvikling, oppdragelse og omsorg ses som deler i en sammenhengende helhet. Barnehagen er også formet av en skoleforberedende tradisjon, hvor man går inn for å gi barnet gode forutsetninger for å lykkes i skoleløpet. Innsatsen her har imidlertid i hovedsak skjedd innenfor en sosialpedagogisk forståelsesramme. Skolen som institusjon har derimot tradisjonelt vært mer målstyrt, og i skolen er læringen i stor grad kompetanseorientert. De ulike læringskulturene gir barnehagen og skolen ulike utgangspunkt for pedagogisk arbeid.”

Samtidig slår veilederen også fast:

”Å arbeide innenfor rammene av disse forskjellene er kanskje den viktigste utfordringen man vil stå overfor i arbeidet med å legge til rette for sammenheng.” Veilederen bekrefter med andre ord det de fleste barnehage og skoleansatte vet- at det er en utfordring for alle aktørene å få til et positivt og godt samarbeid om overgangen barnehage / skole.

Når det gjelder sammenhengen mellom rammeplanen og skolens læreplaner blir denne beskrevet slik:

”Da rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver ble revidert i 2006, ble det blant annet lagt vekt på å se sammenheng mellom barnehagens rammeplan og skolens læreplaner. Barnehage og skole har ulike mandat, men fagområdene og fagene er i stor grad sammenfallende. Både rammeplanen og skolens læreplaner peker på betydningen av språklig, sosial og kulturell kompetanse. Selv om det er ulike målformuleringer er de syv fagområdene som blir presentert i rammeplanen i stor grad de samme som barn senere vil møte igjen som fag i skolen. Forholdene ligger derfor allerede til rette for god dialog mellom barnehage og skole.”

Forskjellen mellom målene for rammeplanen og læreplanene beskrives som *prosessmål* for rammeplanen og *kompetansemål* for læreplanene:

”Barnehagens rammeplan og skolens læreplaner har ulike målformuleringer. Å kjenne til de ulike målformuleringene bidrar til utdypet forståelse av hverandres mandat og oppgaver.

I rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver er det formulert *prosessmål* som beskriver hvordan barnehagen skal bidra til å gi barna opplevelser og erfaringer, og hvordan personalet må arbeide for å nå disse målene. Rammeplanen inneholder ikke mål for hva barn skal mestre eller kunne når de forlater barnehagen.

Læreplanene for fag i Kunnskapsløftet inneholder *kompetansemål* som angir hva det enkelte barnet skal kunne etter endt opplæring på ulike trinn.”

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole. I SØVN - regionen

Rammeplanen kapittel 5 – Samarbeid – sier blant annet :

"Barnehagen skal, i samarbeid med skolen, legge til rette for barns overgang fra barnehage til første klasse og eventuelt skolefritidsordning. Dette skal skje i nært samarbeid med barnets hjem. Planer for barns overgang fra barnehage til skole må være nedfelt i barnehagens årsplan

Barnehage og skole bør gi hverandre gjensidig informasjon om sine respektive virksomheter. ...

Dersom det er behov for omfattende tilrettelegging, må samarbeidet etableres i god tid før barnet begynner på skolen.

Barn i barnehagen kan sogne til flere skoler. Den enkelte kommune må finne hensiktsmessige løsninger på hvordan barnehagen og skolen konkret skal samarbeide. "

I forordet til Kunnskapsløftet står det:

"For barn og unge er skolen ein del av ein lang læringsprosess, som startar med barnehagen og endar med deltaking i yrkes- og samfunnslivet"

I innledningen til prinsipp for opplæringa er det videre presisert:

"Fellesskolen skal ha ambisjoner på elevenes vegne, gi dem utfordringer og mål å strekke seg etter. Samtidig skal skolen og lærebedriften ta hensyn til elevenes ulike forutsetninger og progresjon, slik at alle kan oppleve gleden ved å mestre og nå sine mål"

I St.meld.nr.16 "...og ingen sto igjen", 1.4 Bedre muligheter for alle, står det:

"Stortingsmeldinga legger til grunn at gjennomgående god tilgang, kvalitet og sammenheng i utdannings- og kompetansesystemet kommer alle barn, unge og voksne til gode, men at det har særlig stor betydning for grupper og individer som står i fare for å ikkje lykkes i utdanningssystemet. Tiltak som sikrer utdanning og kompetanse for disse, vil også være gode tiltak for alle."

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole. I SØVN - regionen

Gode overganger for barnet

I kapitlet **Gode overganger for barnet** i veilederen, beskrives det hvilke momenter som bør vektlegges for en best mulig overgang mellom barnehage og skole. Kunnskapsdepartementet mener her at:

“Målet må være å skape forbindelseslinjer mellom de to institusjonene slik at det ikke overlates til barnet selv å finne veien i alt det nye det møter.”

Videre gir veilederen en presisering av hvilke hensyn i forhold til barnet som bør vektlegges i en overgangsprosess. Stikkord her vil være:

- God avskjed med barnehagen
- Barnet har egne erfaringer med seg inn i skolen
- Bevare gleden ved å begynne på skolen
- Trygghet
- Gode relasjoner

Foreldrene sin betydning i overgangsprosessen blir også vektlagt, og beskrevet som viktig for å skape kontinuitet og trygghet i prosessen. For at dette skal bli mulig må foreldrene gis gode muligheter for å delta.

Når det gjelder barn med behov for særskilt tilrettelegging og oppfølging gis det på side 21 – 23 en detaljert gjennomgang av momenter som det må tas hensyn til,.

Tilrettelegging av samarbeid og sammenheng – aktørenes roller

I kapitlet **Tilrettelegging av samarbeid og sammenheng – aktørenes roller** slås det innledningsvis fast:

“Kommunen bør ha et overordnet ansvar for å koordinere samarbeidet mellom de forskjellige barnehagene og skolene, slik at det legges til rette for en best mulig gjennomføring.”

Betydningen av konkretisering i form av overordnede planer understrekes slik:

“Kommunen kan konkretisere samarbeidet i kommunens eksisterende helhetlige planleggingsvirksomhet eller i egne overordnede planer. Planen bør angi mål for arbeidet og beskrive hvilke virksomheter og tjenester som er involvert. Videre bør den omhandle generelle rutiner om samarbeid mellom de ulike tjenestetilbudene og spesifikke rutiner for barn som krever spesiell tilrettelegging. Planene bør også si noe om hvordan foreldre skal informeres og involveres og inneholde tiltak for å kunne oppdage barn som trenger ekstra hjelp og støtte. En overordnet plan kan også si noe om hvordan kommunen vil sikre sammenhengen i barnets læring i fagområder og fag for barnehage og skole”

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole. I SØVN - regionen

Når det gjelder barnehagens og skolens rolle beskrives denne slik:

"Ansvaret for den praktiske gjennomføringen ligger i den enkelte barnehage og skole. Ansatte i barnehage og skole har ansvar for å samarbeide om å gjøre nytteav alle ressurser som kan være med på å gjøre barnet beredt til skolestart. Dette innebærer også et ansvar for å klargjøre hva skolen trenger for å være beredt til å ta imot barnet og foreldrene."

Dessuten presiseres nødvendigheten av å klargjøre mål, fokus og progresjon for fagområder i barnas læring:

"Lærere i barnehage og skole bør også møtes for å sikre sammenheng og progresjon i læringsinnholdet. Mål og progresjon for fagområdene i rammeplanen og for skolens fag bygger på hverandre, og arbeidet består i å sikre godt samsvar mellom plan og praksis. Grunnlaget må være rammeplan, læreplan og lokale planer."

Forskning på området overgangen barnehage / skole

Forskning sier dette om overgangen barnehage skule:

- Skolen må være klar til å ta imot barnet
- Barnet må oppleve deltakelse og støtte fra nærmiljøet
- Barnehagen må forplikta seg på å forberede barnet

Forskning sier at barnet trenger:

- Å bli kjent med det fysiske miljøet
- Å få kjennskap til hvem og hvordan læreren er
- Å få en ide om hva slags aktiviteter som skjer på skolen
- Å få vite noe om systemet / reglene.

Hvorfor fokusere på overgangen barnehage / skole ?

Forskningsresultat fra USA mener å kunne påvise at overgangen fra barnehage til skule er viktig fordi den kan legge føringer for hele skolegangen, for selvbildet og seinere livskompetanse. (Planta & Kraft – Sayre 2003, Løge et.al. 2003)

Overganger er omfattende prosesser, de omfatter ikke berre det enkelte barn og møtet med den nye læreren, klassekameratene og nye rammefaktorer. Hele familien og lokalmiljøet blir omfatta av overgangene.

Det er viktig at det blir utvekslet informasjon om det enkelte barnet, forholdet mellom barna og om dynamikken i barnegruppa. Det er lurt å la bilder, tegninger og historier få følge med til skolen. (Brostrøm 2002)

Kvaliteten på samarbeidet mellom hjem og skole betyr mye for hvordan barnet finner seg til rette ved overgangen til skolen. (H. Fabian 2000)

Når foreldra kjenner seg trygge i høve til den nye situasjonen, blir de også bedre i stand til å støtta barna sine i overgangen. (Johansson)

SØVN-
regionen
Land Toten

**Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole.
I SØVN - regionen**

Overganger kan representere nye muligheter for læring for barn, men det ligger også en risiko i at barn som erfarer vanskelige overganger, får problemer med å finne seg til rette i skolen. Det kan være til hinder for senere læring. (Kagan and Neuman 1999, Rimm – Kaufmann & Planta 2000, Wagner 2002)

På bakgrunn av det som de ulike forskerne som er nevnt ovenfor sier, er det svært mange gode grunner for å prøve å gjøre overgangene så gode som mulig.

For å lykkes med det, må alle partene som er impliserte i overgangene, samarbeide og gjøre sitt til at overgangene blir vellykket.

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole.
I SØVN - regionen

Avdekning av kompetansebehov ved den enkelte barnehage / skole

Felles kompetanseutviklingsplan for samtlige pedagogiske medarbeidere i barnehagen / på skolen

Beskrivelse av nødvendig kompetanse	Kompetansegivende aktiviteter	Tidsplan	Ansvar
1.			
2.			
3.			
4.			

Forklaring til figuren : Det gjennomføres en dialog om hvilke(n) kompetanse(r) som skal utvikles for at skolen / barnehagen skal kunne nå opp til de sentrale intensjonene og føringene når det gjelder overgangen barnehage / skole. Jfr. veilederen. Denne dialogen kan f.eks gjennomføres i det enkelte team / avdeling. Det er viktig at barnehagen / skolens ledelse blir dratt aktivt inn i denne dialogen. Med utgangspunkt i beskrivelsen av nødvendig kompetanse bestemmes det hvilke aktiviteter som bør iverksettes for at barnehagen / skolen skal få den nødvendige kompetanse. Det er også viktig at dette ledsages av et forslag til en tidsplan, og at det er avklart hvem som har ansvaret.

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole.
I SØVN - regionen

Medarbeidernes egenvurdering i forhold til barnehagens / skolens nødvendige kompetanse :

Nødvendig kompetanse	Lav	Middels	Høy	Begrunnelse for egenvurdering
1.	☐	☐	☐	
2.	☐	☐	☐	
3.	☐	☐	☐	
4.	☐	☐	☐	

Forklaring til figuren : barnehagen / skolen har gjennomført dialogen og beskrevet kompetansebehovet. Den enkelte medarbeider skal etter dette, vurdere seg selv i forhold til den nødvendige kompetanse (utdanning/kurs osv.). Egenvurderingen skal begrunnes. Her får den enkelte medarbeider muligheten til skrive om vedkommende har utdannelse eller spesielle erfaringer innenfor det aktuelle området.

SØVN-
regionen
Land Toten

Verktøy for avdekning av kompetansebehov ved overgangen barnehage / skole.
I SØVN - regionen

Avdekning av kompetansebehov ved den enkelte barnehage / skole

Felles kompetanseutviklingsplan for samtlige pedagogiske medarbeidere i barnehagen / på skolen

Beskrivelse av nødvendig kompetanse	Kompetansegivende aktiviteter	Tidsplan	Ansvar
1.			
2.			
3.			
4.			

Forklaring til figuren : Det gjennomføres en dialog om hvilke(n) kompetanse(r) som skal utvikles for at skolen / barnehagen skal kunne nå opp til de sentrale intensjonene og føringene når det gjelder overgangen barnehage / skole. Denne dialogen kan f.eks gjennomføres i det enkelte team / avdeling. Det er viktig at barnehagen / skolens ledelse blir dratt aktivt inn i denne dialogen. Med utgangspunkt i beskrivelsen av nødvendig kompetanse bestemmes det hvilke aktiviteter som skal iverksettes for at barnehagen / skolen skal få den nødvendige kompetanse. Det er også viktig at dette ledsages av en tidsplan, og at det er avklart hvem som har ansvaret.